

Леонід Чуприна,

кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: chupryna@nas.gov.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0792-0155>

СІАЗ – ІНФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У статті розглядається діяльність Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах сучасних інформаційних викликів. Метою є окреслення комплексу цих викликів, що стоять перед інформаційно-аналітичними структурами бібліотек, пошук шляхів їх подолання та узагальнення досвіду СІАЗ. Автор аналізує глобальні впливи на інформаційний простір: експоненціальне зростання обсягів інформації, інформаційне перевантаження, різноманітність та неструктурованість джерел, швидкоплинність даних та складність їх верифікації. Наголошується на специфічних викликах, пов'язаних з повномасштабною війною Росії проти України: інтенсифікації інформаційної війни, необхідності контрпропаганди, зростанні ролі соцмереж як каналу інформації та дезінформації, зміні характеру новин та тематики контенту.

Представлено досвід роботи СІАЗ у кризових умовах, обґрунтовується стратегія СІАЗ, спрямована на подолання викликів через інтенсивний шлях розвитку: впровадження технологічних інновацій, автоматизацію процесів та підвищення фахового рівня співробітників (медіаграмотність, критичне мислення, навички фактчекінгу, робота із ШІ). Підкреслюється важливість адаптації, гнучкості, дистанційних форм роботи та розвитку партнерств. Робиться висновок про зростання ролі інформаційно-аналітичних структур бібліотек у забезпеченні об'єктивною інформацією органів влади та суспільства. Ефективність їхньої роботи залежить від здатності адаптуватися до мінливого інформаційного середовища шляхом поєднання технологічної грамотності, критичного мислення та стратегічного бачення.

Отримані результати можуть бути корисними для науковців, фахівців у сфері інформаційних технологій, а також державних і комерційних структур, що працюють із великими обсягами інформації.

Ключові слова: інформаційно-аналітична діяльність, СІАЗ, НБУВ, зростання обсягів інформації, дезінформація, боти, інформаційні виклики, медіаграмотність.

Вступ. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) – структурний підрозділ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, створений 1992 р. для удосконалення інформаційно-аналітичного обслуговування державних та громадських інститутів України, моніторингу й опрацювання інформаційних потоків, введення в суспільний обіг матеріалів фондів НБУВ. Стратегічним напрямом наукової діяльності СІАЗ є дослідження ролі інформаційно-аналітичних структур бібліотек у системі соціальних комунікацій, електронних інформаційних технологій у бібліотечній сфері, функціонування національних бібліотек як важливих елементів інформаційного ресурсу для зміцнення інформаційного суверенітету України. Служба здійснює аналіз інформації з відкритих джерел для підготовки інформаційно-аналітичної та аналітико-прогнозної продукції відповідно до запитів і потреб різних груп користувачів. СІАЗ входить до складу Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ разом з Фондом Президентів України та Національною юридичною бібліотекою. Сайт Центру досліджень соціальних комунікацій: <https://nbuviap.gov.ua/>.

Дослідження інформаційних викликів останніх років розгортається в межах трьох напрямів: 1) Аналіз цифрового шуму та інформаційного перевантаження: сучасні роботи (наприклад, Zuboff, 2022 [1]) розглядають цифрове середовище як середовище надлишкової комунікації, де інтерпретація сигналу ускладнюється через інформаційний шум, згенерований автоматизованими системами. 2) Дослідження дезінформації, бот-мереж і гібридних загроз: (Henley, 2023 [8]), Internews (2024), звіти Оксфордського інституту інтернету вказують на еволюцію цифрових маніпуляцій, зокрема залучення генеративного ШІ до створення фейкових новин та впливу на громадську думку. 3) Адаптація публічних інституцій до нових умов інформаційного середовища: у публікаціях Gasser & Almeida (2022) [2], European Parliamentary Research Service (2023), а також світових бібліотечних організацій (IFLA, 2024) відображено тенденції цифрової трансформації установ, які змушені оперативно

реагувати на зміни інформаційної поведінки користувачів. В українському контексті тема удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності, і зокрема роботи аналітичних структур бібліотек, широко представлена в науковій літературі. Цю проблематику досліджували науковці В. Бондаренко, В. Варенко, В. Горовий, Г. Гордукалова, Т. Гранчак, І. Давидова, О. Желай, М. Закіров, В. Ільганаєва, О. Кобелєв, І. Кузнєцов, Ю. Курносів, П. Конотопов, В. Пархоменко, Ю. Половинчак, Н. Сляднева та ін. Водночас швидкі зміни в інформаційному просторі, зумовлені як глобалізаційними інформаційними, технологічними впливами, так і особливостями ситуації в Україні в умовах війни, **актуалізують** необхідність аналізу, узагальнень та уточнень завдань, які постають перед Службою. СІАЗ у нинішніх умовах стикається з низкою викликів (інституційні, організаційні, технологічні, кадрові, професійні, політичні, управлінські, етичні, соціальні), що можуть впливати на її ефективність та потребують постійного вдосконалення діяльності.

Мета статті – окреслити комплекс інформаційних викликів, що постають у сучасних умовах перед інформаційно-аналітичними структурами бібліотек, для пошуку оптимальних шляхів їх подолання, узагальнення досвіду роботи СІАЗ за окремими напрямками, обґрунтування моделі стратегічної адаптації аналітичних структур бібліотек. Стаття пропонує концептуальну рамку інтеграції технологій, когнітивних навичок та організаційної гнучкості. Використовуючи синтетичний підхід: критичний аналіз джерел, кейс-аналіз практик СІАЗ, концептуальне моделювання і такі загальнонаукові методи дослідження, як спостереження, опис, аналіз, синтез, узагальнення, розглянемо найактуальніші з цих проблем. Насамперед ті, що зумовлені глобалізаційними впливами на український інформаційний простір.

Основна частина. Зростання обсягів інформації. Швидкий розвиток цифрових технологій зумовив експоненціальне зростання обсягів інформації, яку необхідно обробляти та аналізувати. Прогнозується, що загальний обсяг даних, створених, зібраних, скопійованих і спожитих у всьому світі, до 2028 р. зросте до понад 394 зетабайт [3].

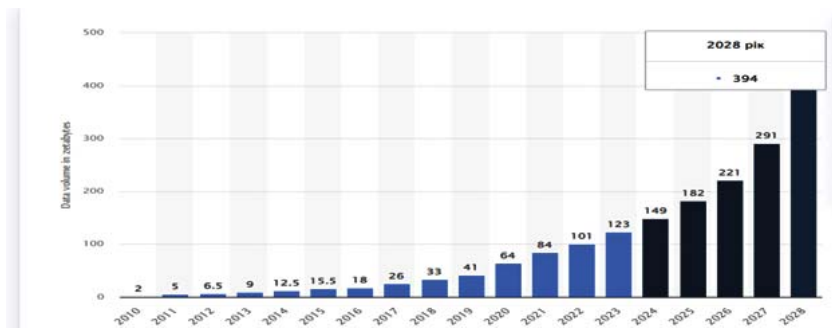

Рис. 1. Прогноз зростання обсягів інформації до 2028 р. [3].

У 2024 р., порівняно з минулим роком, глобальний інтернет-трафік зріс на 17,2 %, трафік в Україні виріс – на 1,8 %, трафік Starlink в Україні збільшився у 2,8 раза [4]

Рис. 2. Трафік Starlink в Україні у 2024 р. [4]

Слід зауважити, що зберігається лише невеликий відсоток цих новостворених даних, наприклад, лише два відсотки даних, створених і спожитих у 2020 р., було збережено до 2021 р. Це

один бік проблеми, інший – який відсоток з цих даних є суспільно значущим, релевантним, корисним і важливим. У цьому зв'язку генеральний директор Seagate Д. Мослі наголошує на важливості для підприємств, установ, корпоративних користувачів даними створення надійної цифрової стратегії, оскільки «технології обробки даних стають центральними для підвищення продуктивності, монетизації даних і створення цінності» [5]. З цим висновком важко не погодитися, адже зростання обсягів інформації значно ускладнює роботу інформаційних аналітиків з кількох основних причин.

Інформаційне перевантаження. Велика кількість даних може ускладнити виділення ключових фактів та тенденцій. Аналітики витрачають більше часу на сортування та фільтрацію даних. Необхідне оперативне ухвалення рішень на основі аналізу великих обсягів даних, що потребує автоматизації процесів обробки інформації.

Різноманітність джерел. Інформація надходить з різних вітчизняних та зарубіжних джерел, у різних форматах (соцмережі, новинні ресурси, звіти, наукові статті), що ускладнює процес її верифікації та узагальнення. Її обробка потребує інтеграції даних у єдину аналітичну базу.

Проблеми структурування даних. Більшість інформації (наприклад, із соцмереж або відео) є неструктурованою. Її обробка потребує спеціальних алгоритмів, що ускладнює аналіз.

Швидкоплинність інформації. Інформація швидко застаріває, особливо в динамічних сферах (економіка, політика, технології). Це змушує аналітиків працювати в умовах постійного оновлення даних.

Складність перевірки достовірності. Зростає ризик поширення фейкових новин та недостовірної інформації. Аналітики повинні витрачати більше часу на верифікацію джерел.

Теорія «мертвого інтернету» припускає, що значна частина контенту в інтернеті створюється не реальними людьми, а автоматизованими системами, ботами або алгоритмами з метою маніпулювання політичними та споживацькими настроями тощо. Якщо розглянути цю проблему без конспірологічного та популістського підтексту, її вплив на роботу інформаційних аналітиків є значним унаслідок низки аспектів.

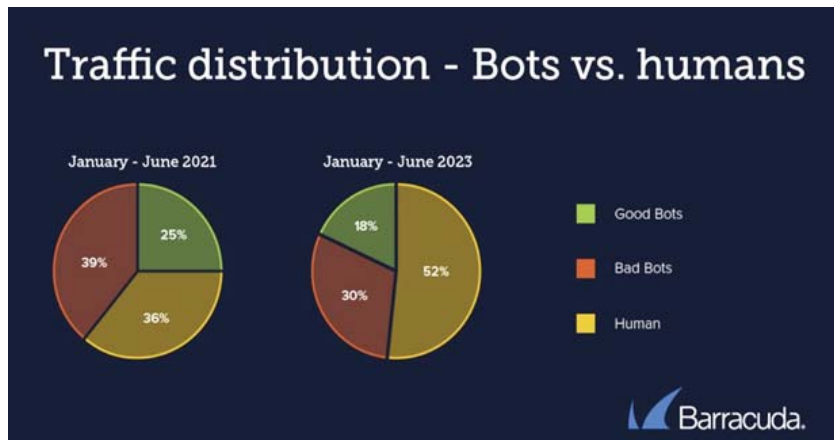

Рис. 3. Розподіл світового трафіку (боти/люди) [6]

За даними досліджень [6], із січня до червня 2023 р. боти становили майже 50 % інтернет-трафіку, а «погані» боти – 30 % трафіку. Більшість шкідливого бот-трафіку надходить із двох великих публічних хмар: AWS та Azure, що зміщує географічні дані в бік Північної Америки. Автоматично згенерований контент (включно з новинами, соціальними постами, коментарями) може становити від 15 % до 25 % від загальної кількості контенту в інтернеті. На великих платформах, таких як Twitter (X), за оцінками, 5–15 % облікових записів – це боти. У країнах із більш розвинутою цифровою інфраструктурою (США, Китай, Індія) частка автоматизованого трафіку зазвичай вища через активне використання ботів для комерції, досліджень і пропаганди. У країнах із жорстким контролем інформації боти часто використовуються для цензури або дезінформації. За даними Оксфордського інституту інтернету, понад 70 країн використовують ботів для маніпуляцій в інформаційному просторі. «Маніпулюючи емоціями та поширюючи цілеспрямовану неправдиву інформацію (...), боти підривають суспільну довіру, ускладнюючи виборцям можливість відрізнити факти від вигадки до, під час і, ймовірно, після виборів» [7]. Згідно з опитуванням ЮНЕСКО, проведеним у 16 країнах, 85 % респондентів висловили

занепокоєння щодо впливу дезінформації, а 87 % вважають, що вона серйозно впливає на національне політичне життя та вибори. Більшість опитаних (68 %) вважають, що фейкові новини найбільш поширені в соціальних мережах [8]. У щорічному дослідженні USAID-Internews «Українські медіа, ставлення та довіра у 2024 році» зазначено, що 83 % респондентів знають про існування неправдивих матеріалів в інформаційному просторі, а 72 % вважають, що можуть їх розпізнати. При цьому 47 % аудиторії вважають дезінформацію актуальною проблемою, що свідчить про зростання обізнаності порівняно з попередніми роками [9].

Отже, значна частина інформації, що поширюється у світі, може бути маніпулятивною або неправдивою. Це становить проблему для аналітиків, насамперед тому, що велика кількість автоматично згенерованого контенту збільшує обсяги шуму, ускладнює пошук корисної та релевантної інформації. Аналітикам доводиться витрачати більше часу на відсів неважливих даних. Збільшується ризик спотворення аналітики. Фальшивий контент може викривляти результати аналізу, створюючи хибне уявлення про суспільні настрої, ринкові тенденції. Також ускладнюється аналіз громадської думки. Боти часто використовуються для маніпуляції громадською думкою в соціальних мережах або на форумах. ШІ значно посилюють можливості різних агентів (корпорацій, урядів та ін.) формувати інформаційні потоки з метою зміни настроїв населення, політичних уподобань тощо. Нині факти дедалі частіше підмінюються вірусними наративами та маніпуляціями. Якщо аналітики не враховують цього феномена, вони можуть несвідомо працювати в інтересах певних груп, поширюючи вигідні для них інтерпретації подій. Аналітикам складно відокремити реальні реакції від автоматизованих, що може призводити до неправильних висновків. Автоматично створений контент часто поширюється без чіткої прив'язки до авторитетних джерел, що збільшує ризик роботи з ненадійною інформацією. Аналітики змушені використовувати складніші інструменти для виявлення ботів і фейкового контенту. Наприклад, технології розпізнавання шаблонів поведінки ботів або аналіз аномалій у даних.

Також слід звернути увагу на тенденцію в сучасному світі, яка ще потребує додаткових досліджень, але вже нині проявляється в

тому, що значна частина молодого населення черпає знання і **формує світогляд не стільки з освітньої сфери, скільки з медійної** (якій властива надмірна комерціалізація, сенсаційність, ажіотажність у подачі матеріалів тощо) [10].

Такий зсув у джерелах отримання знань та формування картини світу має низку ризиків. Насамперед – деформація уявлень про реальність: медіа можуть подавати інформацію спрощено, емоційно забарвлено або викривлено, що формує поверхневе чи хибне розуміння подій і явищ. Фрагментарність знань – медіа часто дають уривчасту інформацію, без системності та логічного зв'язку, що заважає формуванню глибокого й аналітичного мислення. Алгоритми соцмереж підлаштовують контент під уподобання користувача, що створює ефект «інформаційної бульбашки», обмежує доступ до альтернативних точок зору і критичного аналізу інформації. Зміщення акценту з критичного мислення – багато молодих людей більше довіряють емоційним і вірусним меседжам, ніж логічному аналізу та аргументам, що ускладнює формування незалежного світогляду і веде до зниження авторитету традиційної науки та освіти. Популярність блогерів, інфлюенсерів і конспірологів може підривати довіру до наукових знань, експертної думки та перевірених джерел. Це призводить до відсутності системного мислення, значних прогалин у знаннях (і підвищує ризик впливу популізму і конспірології на політичні процеси).

Крім глобальних впливів, з початком воєнної агресії Росії проти України **інформаційний простір України зазнає кардинальних змін**. Війна не лише змінила контент, але й методи його поширення, а також роль інформаційно-аналітичних структур. Основні зміни в інформаційному просторі України характеризуються інтенсифікацією інформаційної війни. Росія значно активізувала свої зусилля з дезінформації, пропаганди та поширення фейкових новин. Мета – посіяти паніку, деморалізувати українське суспільство та дискредитувати Україну на міжнародній арені.

Україна у свою чергу активізувала контрпропаганду, зосереджуючись на висвітленні правдивої інформації про події, мобілізації підтримки та боротьбі з російською дезінформацією. Соціальні мережі стали ключовим каналом поширення інформації, як

офіційної, так і неофіційної. Вони використовуються для оперативного інформування про події, координації дій, збору допомоги та поширення важливих повідомлень. Також стали головним майданчиком для інформаційних атак. Змінився характер новин. Вони стали більш оперативними, емоційними та часто містять неперевірену інформацію. З'явилося багато нових джерел інформації, зокрема Telegram-канали, блоги та волонтерські ініціативи. Збільшився обсяг інформації, що надходить від громадян, які стали безпосередніми свідками подій. Безумовно, змінилось тематичне наповнення контенту: в інформаційному просторі превалює інформація про воєнні дії, обстріли, міжнародну підтримку, волонтерську діяльність, внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від бойових дій тощо.

Практика роботи СІАЗ у кризових ситуаціях (пандемія, війна) свідчить, що серед пріоритетних мають бути такі напрями роботи, як використання акумульованої бібліотеками інформації в інтересах стратегічних комунікацій, протидія ворожим інформаційно-психологічним спеціальним операціям в інформаційному просторі України, популяризація в українському суспільстві досягнень науки в підвищенні обороноздатності країни, організація дистанційної роботи та дистанційного обслуговування користувачів. Саме в інтересах стратегічних комунікацій започатковано на замовлення РНБО України масштабний інформаційно-аналітичний онлайн-проект *«Події. Персони: регіональний зріз»* з використанням хмарних сервісів Google, Microsoft, Mega, відеоконференцій у Google Meet, телефонних чатів у Viber та інших технологій дистанційної роботи, методика якої була адаптована до практичних потреб замовника та виконавців проекту. З метою аналізу тижневого масиву регіональної електронної інформації щодо ризиків і загроз національній безпеці країни щоденно відстежувалася ситуація у 28 суб'єктах інформаційного поля (в областях України та тимчасово окупованих територіях), здійснювалися відбір, аналіз, систематизація і рейтингування за медійним впливом повідомлень з регіональної проблематики. Щотижня складався рейтинг у кожному з суб'єктів медійних персон регіонального і національного рівня. Також у межах цього проекту здійснювався моніторинг присутності в інформаційному просторі областей 20 політичних партій та їх рейтингування за

кількістю повідомлень у ЗМІ: «Політичні партії. Згадуваність у ЗМІ». Кінцеві аналітичні дані за тиждень візуалізувалися ілюстративними матеріалами (таблиці, діаграми, рейтинги). Замовник отримував доступ до даних у сервісі Google Sheets в режимі онлайн, а також йому надсилався підсумковий щотижневий аналітичний звіт.

Особливі умови воєнного часу змістили акценти в тематиці наукових досліджень співробітників СІАЗ. Одним із напрямів наукових розвідок стало вивчення інформаційних можливостей використання бібліотечними установами електронної інформації під час організації допомоги громадянам України в боротьбі зі стресами, зумовленими війною в Україні. Було започатковано підготовку та випуск інформаційно-аналітичного бюлетеня *«Інформаційні можливості подолання стресу»*, основним критерієм підбору матеріалів якого стала практична цінність для постраждалого населення. У рубриці «Аналітика» представлено публікації науковців СІАЗ. Також створено базу довідкових матеріалів для осіб, що потребують психологічної реабілітації, зокрема за такими темами: 1) Ознаки і причини стресу, класифікація. 2) Законодавча база, органи державної влади, методика, протоколи. 3) Центри психологічної допомоги в Україні. 4) Психологічна допомога українцям за кордоном. Доступ користувачам до бази довідкових матеріалів надано через Google-диск. Матеріали бюлетеня надсилалися, зокрема, у Міжвідомчу координаційну раду між МОЗ та іншими міністерствами щодо створення Програми з надання психологічної допомоги постраждалим від війни в Україні, також випуски розсилалися на електронні адреси обласних військових адміністрацій та інших користувачів.

В аналітичному фокусі інформаційно-аналітичного журналу *«Україна: події, факти, коментарі»* – протидія ворожій дезінформації, найактуальніші події в економічній, політичній та соціальних сферах України в умовах воєнного часу, проблеми розвитку місцевого самоврядування та ефективності державотворчого процесу в Україні. Електронна версія журналу надсилається в обласні, міські, регіональні адміністрації для використання в оперативному інформуванні громадян.

Важливе значення в нинішніх умовах має популяризація наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні, спрямо-

ваної на підвищення обороноздатності і безпеки країни. «Зокрема, прикладом ефективної діяльності, спрямованої на утвердження в суспільстві авторитету науки, пропаганду досягнень українських вчених в різних галузях, є досвід з видання випуску інформаційно-аналітичного бюлетеня *«Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс»* [11]. З метою надання суспільству неупередженої, обґрунтованої інформації про перебіг реформування української науки, її внесок у підвищення обороноздатності країни, вітчизняний та зарубіжний досвід наукової діяльності, для інформування Президії НАН України про актуальні проблеми наукової спільноти, теми суспільного обговорення у засобах масової інформації бюлетень представлено широкому колу користувачів (серед яких органи державної влади, громадські організації, користувачі офіційного сайту Верховної Ради, порталу НАН України, порталу НБУВ, сайту Центру досліджень соціальних комунікацій та ін.). Науковцями СІАЗ у рубриках «Аналітичний погляд», «Наука – для обороноздатності країни», «Бібліотека в науковому процесі», «Наукова комунікація» публікуються аналітичні довідки, огляди і наукові статті.

Одним із критеріїв оцінювання ефективності діяльності СІАЗ є постійний зворотний зв'язок із замовниками і користувачами інформаційно-аналітичної продукції та послуг (1198 електронних адрес абонентів). Комунікація (листування, опитування, телефонна розмова) може відбуватися з ініціативи користувачів або у відповідь на запити СІАЗ [Докладніше: 14, с. 126–131].

Реагуючи на сучасні інформаційні виклики, *СІАЗ зміщує акценти* не лише в напрямках роботи, а й в організації виробничого процесу. Проблеми, пов'язані із збільшенням кількості інформації, необхідністю розпізнавання фейків, маніпуляцій, створених за допомогою штучного інтелекту, тобто зі зростанням обсягів роботи, мають як мінімум два шляхи вирішення. *Перший*, екстенсивний, – це збільшення кількості працівників, ресурсів для ручного відбору інформації, її обробки. Недоліки: обмеження штатним розписом, фінансуванням, необхідністю підготувати додаткові кадри. Не ставлячи за мету в межах цієї статті досліджувати сучасну підготовку кадрів для інформаційно-аналітичної діяльності, зауважимо, що в Україні

за останнє десятиліття значно збільшилася кількість закладів вищої освіти, які готують фахівців за цією спеціальністю. Утім, з ряду причин (зокрема непривабливість бібліотечних зарплат) ці дипломовані фахівці не поповнюють ряди СІАЗ. Молоді спеціалісти часто мігрують до приватного сектору або за кордон через вищі зарплати та кращі умови.

Другий шлях, яким іде СІАЗ, – використовувати технологічні інновації і підвищувати фаховий рівень працівників з метою автоматизації процесів, підвищувати медіаграмотність і критичне мислення аналітиків. Використання таких доступних і ефективних технологічних рішень, як хмарні сервіси, мобільні застосунки, месенджери, програми штучного інтелекту, різноманітні онлайн-сервіси та інформаційні ресурси відкритого доступу дають змогу підвищити продуктивність аналітиків, організувати в умовах війни дистанційну роботу колективу, розосередивши працівників, та забезпечити дистанційне обслуговування замовників.

Автоматизація відбору інформації – одне з головних завдань аналітичної структури. СІАЗ на початку 2000-х мав досвід роботи з програмами автоматизованого моніторингу інформації, тогочасні програми видавали доволі багато інформаційного шуму. У 2024 р. відділ оперативної інформації СІАЗ розпочав тестування програм на базі штучного інтелекту з метою адаптації їх до своїх потреб. Слід констатувати, що використання ШІ під час роботи з текстами дає значні переваги, підвищує продуктивність та ефективність роботи аналітика. Уже на цьому етапі значно підвищує продуктивність роботи аналітика використання автоматизованих систем аналізу великих даних, зокрема ШІ-інструментів з повноцінною підтримкою української мови, для аналізу, обробки текстів, створення резюме чи пошуку потрібних тез (ChatGPT, Hugging Face, Lang-uk або Voyant Tools). А TurboScribe перетворює відео чи аудіо в текст. Водночас великі мовні моделі на кшталт GPT і Google Gemini на цьому етапі мало пристосовані до автоматизації моніторингу інтернет-видань. За останніми даними, вісім найпопулярніших інструментів ШІ помиляються про джерела новин у шести з 10 випадків [12]. Програми, здатні автоматизувати збір, обробку та аналіз даних, а також ідентифікувати потенційно фейкові матеріали поки що «залишаються

здебільшого повністю, або в розширеному функціоналі доступні лише за корпоративною підпискою або за плату» [13]. Утім, на думку автора, з огляду на темпи розвитку ШІ і розширення його можливостей, така ситуація буде доволі швидко змінюватись. Чи замінить штучний інтелект людину? Певно не скоро. Але людей, які не вміють працювати з ШІ, замінять ті, що вміють. Тому вихід у підвищенні рівня кваліфікації, опанування доступними новими технологіями та знаннями. «Сучасний аналітик повинен володіти як технічними, так і м'якими професійними навичками, постійно працювати над їх удосконаленням» [14, с. 132]. Зокрема, важливо розвивати в аналітика (шляхом індивідуальної та колективної роботи) навички критичного мислення, здатність оцінювати джерела інформації, їхню надійність і мотиви, розрізняти маніпуляції, емоційно забарвлену інформацію та когнітивні упередження. Необхідно вміти перевіряти джерела, використовувати інструменти фактчекінгу та розпізнавати фейкові новини, ідентифікувати інформаційні атаки та ворожі наративи. Тут у нагоді аналітику стануть платформи для відстеження ботів та мереж дезінформації (Botometer, Ноаху тощо). У відповідь на експансію фейкового контенту CIA3 розширив фактчекінгові практики, зокрема запровадив інструменти OSINT для перевірки джерел. Розроблено і впроваджено модель верифікації трьох рівнів: джерело – канал поширення – соціальний контекст.

З огляду на зростання впливу мультимедійної складової на формування світоглядної позиції значної частини населення в CIA3 дедалі більшу увагу приділяють візуалізації аналітичних матеріалів, використанню мультимедійних форматів, нестандартних підходів тощо.

У CIA3 важливого значення надають постійному навчанню співробітників та їхньої участі у вебінарах, семінарах, конференціях, курсах для підвищення медіаграмотності та фахового рівня. Серед іншого використовуються такі платформи, як Clarivate, Prometheus, EdEra, науково-організаційні заходи українських наукових, освітніх установ тощо.

Дистанційні форми і методи роботи в CIA3 розглядають як реагування на сучасні виклики, «об'єктивний етап розвитку цифрового суспільства, створення умов для ефективної роботи співробітників,

додаткових важелів удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності, переходу до онлайн-сервісів» [Докладніше: 14, с. 121].

Рис. 4. Модель верифікації інформації трьох рівнів
(створено автором)

Вочевидь, осмислення набутого досвіду роботи у кризові періоди та впровадження його у практичну діяльність «посилить адаптивну спроможність бібліотечних аналітичних та дослідницьких структур працювати у кризові періоди та якісно і безперервно забезпечувати представників органів державної влади й широку аудиторію користувачів своєчасною, збалансованою, вичерпною та незалежною інформацією, затребуваність у якій зростає в складні часи» [15].

Узагальнюючи, є підстави констатувати, що в умовах інформаційного перевантаження, збільшення обсягів маніпулятивного контенту, інтенсифікації інформаційної війни роль інформаційно-аналітичних структур, зокрема СІАЗ, зростає та набуває важливого

значення для забезпечення об'єктивної та оперативної інформаційно-аналітичної підтримки органів державної влади та інформування населення. Практика роботи СІАЗ демонструє, що своєчасне виявлення та усвідомлення основних проблем і тенденцій в інформаційному інтернет-середовищі дає змогу так організувати виробничий процес, щоб забезпечувати належний рівень його ефективності. Реагуючи на інформаційні виклики, СІАЗ адаптує до них свою стратегію діяльності, фокусуючись, зокрема, на таких напрямках:

- Упровадження доступних інтелектуальних систем аналізу великих масивів даних. Пошук шляхів подальшої автоматизації процесів відбору, класифікації та зберігання інформації.

- Використання алгоритмів штучного інтелекту для виявлення фейків та пропаганди.

- Розширення систем моніторингу інформаційних загроз. Використання інструментів OSINT (Open Source Intelligence) для аналізу джерел.

- Оптимізація методів та інструментів моніторингу та обробки інформації для зменшення часу на підготовку аналітичних продуктів.

- Гнучкість та адаптація інформаційної поведінки у воєнний та кризовий час. Підвищення медіаграмотності, критичного мислення та фахового рівня аналітиків, співпраця з цих питань з підрозділами НБУВ, інших бібліотечних, наукових, освітніх установ.

- Удосконалення дистанційної роботи та дистанційного обслуговування користувачів.

- Підготовка оперативних аналітичних матеріалів для урядових структур і громадськості. Розвиток партнерських проєктів з державними та науковими установами.

Таким чином, у СІАЗ упроваджується стратегічна трикомпонентна модель адаптації до інформаційних викликів:

1. **Технологічна інтеграція** – автоматизація моніторингу, хмарні сервіси, підтримка ШІ-рішень, використання OSINT.

2. **Когнітивна стійкість** – розвиток критичного мислення, фактчекінгу, робота з інформаційними упередженнями.

3. **Організаційна гнучкість** – децентралізована робота, дистанційне обслуговування, партнерство з іншими аналітичними структурами.

Сучасний аналітик має поєднувати технологічну та медіа-грамотність із критичним мисленням і стратегічним баченням, щоб ефективно працювати в умовах зростаючих інформаційних навантажень. Без цих заходів інформаційно-аналітична діяльність ризикує втратити об'єктивність, що може мати серйозні наслідки для ухвалення рішень у політиці, економіці, безпеці та інших сферах.

Список бібліографічних посилань

1. Zuboff S. Surveillance Capitalism or Democracy? The Death Match of Institutional Orders and the Politics of Knowledge in Our Information Civilization. *Organization Theory*. 2022. Vol. 3, No. 3. <https://doi.org/10.1177/26317877221129290>

2. Gasser U., Almeida V. Futures of Digital Governance. Association for Computing Machinery, 2022. <https://doi.org/10.1145/347750>

3. Taylor P. Amount of data created, consumed, and stored 2010-2023, with forecasts to 2028. 2024. 21 Nov. URL: <https://www.statista.com/statistics/871513/worldwide-data-created/> (Last accessed: 07.04.2025).

4. Belson D. Cloudflare 2024 Year in Review. 2024. 12 Sept. URL: <https://blog.cloudflare.com/radar-2024-year-in-review/> (Last accessed: 07.04.2025).

5. Data Age 2025: the datasphere and data-readiness from edge to core. URL: <https://www.i-scoop.eu/big-data-action-value-context/data-age-2025-datasphere/> (Last accessed: 07.04.2025).

6. Richabadas T. Threat Spotlight: How bad bot traffic is changing. 2023. 18 Oct. URL: <https://blog.barracuda.com/2023/10/18/threat-spotlight-bad-bot-traffic-changing> (Last accessed: 07.04.2025).

7. Bozkurt B., Diara J. Townes and Linda Li. Election Interference: How tech, race, and disinformation can influence the U.S 2024. 31 Oct. URL: <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/election-interference-how-tech-race-and-disinformation-can-influence-the-us-elections/> (Last accessed: 07.04.2025).

8. Henley J. 85 % of people worry about online disinformation, global survey finds. 2023. 7 Nov. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2023/nov/07/85-of-people-worry-about-online-disinformation-global-survey-finds> (Last accessed: 05.04.2025).

9. Поліковська Ю. 47 % громадян вважають дезінформацію актуальною проблемою, – дослідження USAID-Internews. 07. 11. 2024. URL: https://ms.detector.media/onlain-media/post/36650/2024-11-07-47-gromadyan-vvazhayut-dezinformatsiyu-aktualnoyu-problemoyu-doslidzhennya-usaid-internews/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 31.03.2025).

10. Як змінилося медіаспоживання в Україні у 2024? URL: https://gradus.app/uk/open-reports/changes-media-consumption-ukraine-2024/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 31.03.2025).

11. Натаров О. Популяризація науки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: роль наукових бібліотек. *Věda a perspektivy*. 2024. Вип. 4 (35). С. 451–463. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4\(35\)-451-463](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4(35)-451-463)

12. Зінченко М. Штучний інтелект помиляється про джерела новин у 6 з 10 випадків, – дослідження. *Детектор медіа*. URL: <https://ms.detector.media/withoutsection/post/37670/2025-03-17-shtuchnyy-intelekt-pomylyaietsya-pro-dzherela-novyn-u-6-z-10-vypadkiv-doslidzhennya/> (дата звернення: 31.03.2025).

13. Чуприна Л. Практичні аспекти використання програм штучного інтелекту в аналітичній роботі відділу. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2024. Вип. 71. С. 304–316. <https://doi.org/10.15407/np.71.304>

14. Ресурси наукових бібліотек як складова інформаційної основи сучасного національного розвитку : [монографія] / В. Горовий, С. Горова, М. Закіров [та ін.] ; відп. ред. І. Мищак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2024. 220 с.

15. Желай О. Діяльність аналітичних та дослідницьких структур провідних бібліотек світу в кризові періоди: CIA3, CPR, RLRB та інші. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2023. № 69. С. 228–245.

References

1. Zuboff, S. (2022). Surveillance Capitalism or Democracy? The Death Match of Institutional Orders and the Politics of Knowledge in

Our Information Civilization. *Organization Theory*, 3(3). <https://doi.org/10.1177/26317877221129290>

2. Gasser, U., & Almeida, V. (2022). Futures of Digital Governance. Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/347750>

3. Taylor, P. (2024). Amount of data created, consumed, and stored 2010-2023, with forecasts to 2028. Retrieved April 7, 2025, from <https://www.statista.com/statistics/871513/worldwide-data-created/>

4. Belson, D. (2024, September 12). Cloudflare 2024 Year in Review. Retrieved April 7, 2025, from <https://blog.cloudflare.com/radar-2024-year-in-review/>

5. I-SCOOP. (n.d.). Data Age 2025: the datasphere and data-readiness from edge to core. Retrieved April 7, 2025, from <https://www.i-scoop.eu/big-data-action-value-context/data-age-2025-datasphere/>

6. Richabadas, T. (2023, October 18). Threat Spotlight: How bad bot traffic is changing. Retrieved April 7, 2025, from <https://blog.barracuda.com/2023/10/18/threat-spotlight-bad-bot-traffic-changing>

7. Bozkurt, B., Diara, J., Townes, L., & Li, L. (2024, October 31). Election interference: How tech, race, and disinformation can influence the U.S. Oxford Internet Institute. Retrieved April 7, 2025, from <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/election-interference-how-tech-race-and-disinformation-can-influence-the-us-elections/>

8. Henley, J. (2023, November 7). 85% of people worry about online disinformation, global survey finds. *The Guardian*. Retrieved April 5, 2025, from <https://www.theguardian.com/technology/2023/nov/07/85-of-people-worry-about-online-disinformation-global-survey-finds>

9. Polikovska, Yu. (2024, November 7). 47% hromadian vvazhaiut dezinformatsiiu aktualnoiui problemoiui, – doslidzhennia USAID-Internews [47% of citizens consider disinformation a pressing problem, USAID-Internews study]. *Detektor media – Detector Media* [in Ukrainian]. Retrieved March 31, 2025, from https://ms.detektor.media/onlain-media/post/36650/2024-11-07-47-gromadyan-vvazhayut-dezinformatsiyu-aktualnoyu-problemoyu-doslidzhennya-usaid-internews/?utm_source=chatgpt.com

10. Yak zminylosia mediaspozhyvannia v Ukraini u 2024? [How has media consumption changed in Ukraine in 2024?]. (2024). *Gradus*

Research [in Ukrainian]. Retrieved March 31, 2025, from <https://gradus.app/uk/open-reports/changes-media-consumption-ukraine-2024/>

11. Natarov, O. (2024). Popularization of science in conditions of martial law and post-war reconstruction: the role of scientific libraries. *Věda a perspektivy* [in Ukrainian], 4(35), 451-463. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4\(35\)-451-463](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-4(35)-451-463)

12. Zinchenko, M. (2025, March 17). Shtuchnyi intelekt pomyliaetsia pro dzherela novyn u 6 z 10 vypadkiv, – doslidzhennia [Artificial intelligence gets news sources wrong 6 out of 10 times, study finds]. *Detektor media – Detector Media* [in Ukrainian]. Retrieved March 31, 2025, from <https://ms.detektor.media/withoutsection/post/37670/2025-03-17-shtuchnyi-intelekt-pomylyaietsya-pro-dzherela-novyn-u-6-z-10-vypadkiv-doslidzhennya/>

13. Chupryna, L. (2024). Practical aspects of using artificial intelligence programs in the analytical work of the department. *Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 71, 304-316 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.71.304>

14. Horovyi, V., Horova, S., Zakirov, M., et al. (2024). Resursy naukovykh bibliotek yak skladova informatsiinoi osnovy suchasnoho natsionalnoho rozvytku [Resources of scientific libraries as part of the information foundation of modern national development] (I. Myshchak, Ed.). Kyiv: Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho.

15. Zhelai, O. (2023). Activities of analytical and research structures of the world's leading libraries in times of crisis: SIAZ, CPR, RLRB and others. *Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 69, 228-245 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15407/np.64.120>

Стаття надійшла до редакції 12.04.2025.

Leonid Chupryna,

PhD (Social Communications), Head of Department,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: chupryna@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0792-0155>

SIAS and Modern Information Challenges

The article examines the activities of the Service for Information and

Analytical Support of Public Authorities (SIAS) at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine (NBUV) in the context of contemporary information challenges. The purpose is to identify the complex issues facing library-based information and analytical structures, explore possible strategies for addressing them, and present the practical experience of SIAS.

The author analyzes global transformations affecting the information landscape, including the exponential growth of data, information overload, the diversity and lack of structure in sources, the fleeting nature of digital content, and difficulties related to its verification. Special attention is paid to the “dead internet” phenomenon – where a significant portion of online content is generated by bots – which complicates the search for relevant information and distorts analytics and public perception.

The paper also explores the trend of younger generations’ worldviews being formed primarily through digital media rather than educational sources, leading to a distorted understanding of reality and a decline in critical thinking. Particular emphasis is placed on challenges stemming from Russia’s full-scale war against Ukraine: the intensification of information warfare, the need for counter-propaganda, the dual role of social media as both information and disinformation channels, and shifts in the nature and topics of public discourse.

The article presents SIAS’s experience in operating in wartime and crisis situations, emphasizing its proactive strategy of overcoming challenges through accelerated development: integrating technological innovations, automating workflows, and advancing staff competencies in media literacy, critical thinking, fact-checking, and working with AI tools. Adaptability, flexibility, remote work formats, and strategic partnerships, are highlighted as crucial elements for ensuring resilience.

The conclusion underscores the growing importance of library-based information and analytical institutions in delivering objective information to both authorities and the public. Their effectiveness increasingly depends on the ability to respond to dynamic information environments through a combination of technological proficiency, analytical rigor, and strategic foresight.

Keywords: information and analytical activities, SIAS, NBUV, information overload, disinformation, bots, media literacy, digital information environment.